

Erland von Koch 80 år

Folkton i hans musik

••• I dag fyller Erland von Koch 80 år. Under mer än 55 år har han varit verksam i svenskt musikliv. Ett stort antal kompositioner i alla genrer finns i hans verkförteckning. Många är också de elever han lärde harmoni- och satslära under sina 23 år vid Musikhögskolan i Stockholm.

För den bredare publiken är han nog mindre känd än de andra 30-talisterna Lars-Erik Larsson (Pastoralsviten) eller Dag Wirén (Stråkserenaden). Ändå har nog de flesta hört hans "lyckokast", nämligen "Dans nr 2" för violin och piano. Den skrevs på några timmar till en väns violinafton och blev snabbt en "landsplåga", som visslades på gatan. Den har också kallats "stiliserad

Därmed är två viktiga egenskaper inringade: intresset för svensk folkmusik och arbetsdisciplinen.

I mitten av 40-talet bodde han i Dalarna och umgicks där med fiolspelmän och gick igenom mer än 4 000 låtar. Detta arbete bar sin konstnärligt viktigaste frukt tio år senare i orkesterverket "Oxberg-variationer", som kombinerar kontrapunktisk lärdom med musikkantisk lättillgänglighet.

Hävdade melodin

Vid den här tiden var andra tongångar påbjudna i svenskt musikliv. Att som Erland von Koch envist hävda melodin som musikens livselement var inte på modet, ens om det kombinerades med hans sinne för vital rytmik, och folkmusikpåverkan var ännu värre.

Kritikerna skällde på honom för "lunkande vadmalrytmer", men stycket har visat sig vara ett av hans slitstarkaste och mer spelat utomlands än i Sverige i likhet med hans övriga verk. (Världen över spelar musiker hans Monologer för 18 olika soloinstrument).

Kompositören Erland von Kochs musik skälldes förrer av kritiker. Men tiden har hunnit ifatt hans melodiska och folkmusikalliskt inspirerade verk.

Förra året utkom memoarboken "Musik och minnen" (Författarförlaget). Till de verkligt heta "avslöjandena" där hör den svidande kritiken av Måndagsgruppen, som beskylls för maffiametoder, åsiktsdiktatur och makt-hunger. I boken beskrivs hur alla som inte var anhängare av Darmstadt, tolvton och serialism systematiskt motarbetades av Blomdahl, Lidholm, Bäck och Wallner. Även Eric Ericson får en känga för att han under 35 års tid negligerade Kochs körsånger.

Memoarboken bjuder på många noggrant bevarade citat från recensioner, en del infama, åtskilliga uppskattade. Intresset är kanske världshändelsernas inverkan på hans liv samt skildringen av mötena med en lång rad av 1900-talets profiler.

Låg under flygeln

Som barn låg Erland under hemmets flygel och lyssnade, men att han skulle ägna sig åt musik var från början inte alls klart. Visserligen fanns konstnärlig begåvning i släkten, och

fader Sigurd var själv tonsättare och moder Kajus silversmed och möbelarkitekt.

Faderns död 1919 i spanska sjukan blev ett hårt slag, och förmyndaren ville tvinga Erland till studentexamen och ett respektabelt yrke.

En förstående lärare hjälpte honom att få sluta den förhatliga skolan (där han dock ledde ett jazzband) och så började sju års hårda musikstudier, först privat och sedan på "Ackis". Examen 1935 gav högsta betyg i harmoni och piano, näst högsta i orgel och godkänt i kantorsproven.

Efter studier i Berlin för Hindemith och Claudio Arrau vidtog diverse jobb på dåvarande Radiotjänst "i det lilla trånga och avundsjuka musiklandet Sverige".

Han fick precisionsväxla stenkakor i direktsändning, men klarade sig från kollegan Kjell Stenssons malör med Beethovens "Femman"; ett hack i skivan gjorde att ödet klappade som besatt på porten, när Stensson gick på toaletten.

Han ledde flera lyckade konserter som dirigent utan partitur, men övermodet var nära

att straffas en gång i Sibelius "Andra".

Finns på CD

Sedan 15 år är han nu fri från lektioner och fri att bara komponera. Huset i skärgården är tillvarons fasta punkt.

Nu ser vi sällan Erland von Kochs namn i konsertprogrammen. Mycket av hans musik har dock spelats in på skiva men är nu svåråtkomlig. Därför är det glädjande att fem av de centrala orkesterverken återutgivits på en fullmatad CD. Där finns "Oxberg-variationer" och "Lapplands-metamorfoser", som båda är musik med stark verkan. "Tolvton i folton" har det sagts om trilogin "Impulser", "Ekon" och "Rytmer" från 1964-66, där särskilt sista delen fangslar med sin undersökning av hur taktarten 8/8 kan varieras.

Dessutom kan anbefallas förslagsvis "Miniatyrer" för saxofonkvartett, "Auda" för brasskvintett, "Elegiskt tema med variationer" för piano - samt förstas barnoperan "Pelle Svanslös", om det finns biljetter.

FRIDE JANSSON